

CAMERA FILM præsenterer

FALDNE BLADE

af Aki Kaurismäki

Premiere den 25. december 2023

Synopsis

Den finske veteran Aki Kaurismäki er tilbage i vanlig både godhjertet og ikke mindst humoristisk topform med en kærlighedshistorie og den fjerde tilføjelse til hans trilogi (!) om arbejderklassen.

Som så ofte før, er det i 'Faldne blade' arbejderklassens ensomme drømmere, der tildeles spotlyset. Ansa (Alma Pöysti) arbejder i et supermarked, men bliver fyret med dags varsel for at tage en sandwich over sidste salgsdato med hjem. Da hun senere møder bygningsarbejderen Holappa (Jussi Vatanen) på en karaokebar, opstår en sjælden, kærlig forbindelse mellem dem, som de forsøger at holde fast i og udvikle. Men mistede telefonnumre, alkoholproblemer, adskillige fyringer og andre af livets uretfærdigheder besværliggør deres søgen efter kærlighed.

'Faldne blade' vandt Juryens pris ved årets Cannes-festival og er Finlands Oscar-kandidat. Filmen blev kåret som årets bedste i 2023 af den internationale kritikersammenslutning Fipresci.

Kærligheden i en salat på æg, svampe og hvide asparges

Aki Kaurismäki, der i år kan fejre, at det er 40 år siden, han spillefilmdebuterede (om end, han nok ikke kommer til gøre det, hvis man kender hans selvudslettende lune), er om noget kendt for sin karakteristisk tørre humor. Om det er årsagen til, at 'Faldne blade' er blevet en ubetinget succes i hjemlandet, skal ikke kunne siges, men det er påfaldende, hvordan hans stilfærdige fortællinger om det moderne livs udstødte igen og igen kan finde nye både håbefulde og humoristiske indsigter i det at være menneske.

I Kaurismäkis version er Helsinki et trist sted fanget i fortiden, fyldt med drejetelefoner og transistorradioer, hvor de fleste kæmper for at holde sig oven vande. Kapitalismen og bureaukratiet har imidlertid indfundet sig i byen, og selv på den lokale kaffebar er tid lig med penge, når Ansa må punge ud med 10 euro for en halv times internettid i jagten på et job. Hun slukker for eltavlen derhjemme, og et andet sted i byen gemmer Holappa den vodkaflaske, der senere får ham fyret.

Nutid og fortid blander sig konstant i 'Faldne blade', tydeligst repræsenteret ved de mange transistorradioer, der, hver eneste gang de tændes, blæser nyheder om krigen i Ukraine ind i karakterernes dagligstuer. Alligevel er filmen ikke en desperat klagesang, for i Kaurismäkis film bærer hans uheldige hovedkarakterer deres smerte og længsel med en stolthed, der ikke lader sig knægte. Ansa og Holappa finder nyt arbejde på metalværker og bygningspladser og ser zombiefilm i biografen. De veksler ingen patosfyldte kærlighedserklæringer, faktisk taler de to næsten ikke sammen, kender knap hinandens navne og mødes i det hele taget kun ganske få gange. Og måske netop derfor virker hver eneste lille gestus i filmen særligt kraftfuld, som et sagte, indforstået sprog mellem de to, hvor et blik unødvendiggør brugen af ord.

Det samme gælder den salat på æg, svampe og hvide asparges, som Ansa og Holappa fortærer i stilhed. Retten, der ikke ligefrem skriger 'nyt nordisk køkken', bliver til gengæld et godt billede på, hvor sammensat, modsætningsfyldt og detaljerigt Kaurismäkis universer er. For ikke nok med, at retrosalaten betoner filmens tidslige ubestemmelighed, så er der også noget både meget finsk og klassespecifikt over den.

Og som med næsten alt andet i Kaurismäkis film er måltidet – der altid fylder meget – et både alvorligt og humoristisk element: et ømt, kærligt, men også lettere absurd øjeblik, med en rød tråd til Kaurismäkis ironiserende og ejendommelige tilgang til instruktørgerningen. Da filmens skuespillere i Cannes blev spurgt til, hvordan Kaurismäki forberedte dem på deres roller, lød svaret: “Vi snakkede mest om asparges og de mange forskellige slags, der findes.

Kaurismäki-land: To skridt fra virkeligheden

Humor og alvor afløser hinanden i ‘Faldne blade’, og Ansa og Holappas veje skilles hurtigt igen. For Holappa skyller salaten – og det meste andet – ned med vodka. Og spritten som en trøst i trange tider vækker genklang gennem Kaurismäkis værker, hvor alkohol er en fast følgesvend, der sammen med et utal af andre genkommende motiver – caféer, nedslidte barer, hunde, drejetelefoner, live-optrædere, cigaretter (!) – og en konstant variation over den moderne verdens ikke-steder eller steder for manuelt arbejde – havne, tog- og tankstationer, fabrikker, supermarkeder, hoteller, omklædningsrum, byggepladser – har gjort hans film til sin egen parallelverden, ja, nærmest sin egen genre.

“Kaurismäki-land” har en amerikansk kritiker kaldt finnens anakronistiske retro-verdener, hvis kontinuerligt unikke stil og udtryk kun har kunnet lade sig gøre, fordi Kaurismäki gennem sin karriere har formået at bevare fuld kontrol over så godt som alle aspekter af sit arbejde. Han designer selv nøje sine sets, skriver sin karakteristiske *deadpan*-dialog og producerer selv.

Som auteur i ordets reneste forstand har han skabt et egensindigt, minimalistisk univers fyldt med besjælede genstande, gentagne motiver og gengangere i castet; en filmisk verden, der minder om virkeligheden, men hele tiden synes to skridt væk fra den og derfor virker genkendelig og fremmed på én gang. Nostalgien flyder frit, både i hans old-school melodramatiske tilgang til farver og lysætning, hans dedikation til 35mm-film og den allestedsnærværende brug af rock ’n’ roll-musik, blues og finsk tango. Samtidig er filmene stille bearbejdninger af marginale eksistenser, indgydt med en dybfølt humanisme og ægte vrede over verdens tilstand.

Modsætninger er med andre ord Kaurismäkis hofdisciplin, og han har da også selv afvist sine film som socialrealisme og i stedet betegnet dem melodramaer, fordi melodramaet er “grusomt og komisk på samme tid”. Andre kalder hans film for *screwball*-tragedier, et begreb der betoner hans sorte humor fyldt med *off-beat* one-liners og inspirationen fra Old Hollywood og instruktører som Charlie Chaplin, Douglas Sirk og Rainer Werner Fassbinder, hvis klassiker ‘Angst æder sjæle op’ (1974) måske kunne kaldes en åndelig følgesvend til ‘Faldne blade’. Eller, alternativt, David Leans ‘Brief Encounter’ (1945), der næsten indfrier Kaurismäkis ønske om at lave en kærlighedsfilm, hvor de to elskende slet ikke mødes.

Kaurismäki ynder at lave trilogier, hvilket han på vanlig tør og selvironisk vis begrundet med egen dovenskab. Således findes der både “taber”-trilogien (‘Drifting Clouds’ (1996), ‘Lys i tusmørket’ (2006), ‘Manden uden fortid’ (2002)), “arbejderklasse”-trilogien (‘Skygger i paradiset’ (1987), ‘Ariel’ (1988), ‘Pigen fra tændstikfabrikken’ (1990)) og en trilogi om flygtninge, med kun to film, ‘Miraklet i Le Havre’ (2012) og ‘Lys i mørket’ (2017). Til gengæld består arbejderklasse-trilogien nu, med ‘Faldne blade’, af fire film, og ja, så går det vel nogenlunde op.

Blidhed og globale kriser

På tværs af trilogier og andre opdelinger er Aki Kaurismäkis film forbundet af deres karakterers ukuelighed og længsel. Når Ansa mister endnu et job pga. chefens underslæb, så rejser hun sig op, drikker en kop kaffe med Holappa og finder sig et nyt arbejde. Et eksempel på den vedholdenhed i Kaurismäkis karakterer, der, trods gentagne skuffelser, fastholder en grundlæggende værdighed i dem.

Kaurismäkis film, der i takt med at instruktøren er blevet ældre på én gang er blevet varmere og har adresseret flere af nutidens globale kriser, går på den måde hele tiden i dialog med hinanden, og finens fans vil hurtigt lægge mærke til, at Holappas drømmeriske ven, Huotari, spilles af hovedrolleindehaveren fra 'Lys i tusmørket', der også her gik med urealistiske drømme om egen selvrealisering.

Man kan måske overse det pga. filmenes nostalgiske tone, deres anakronismer og tiltagende blidhed, men Kaurismäki går i den grad i clinch med samtidens problemstillinger og særligt kapitalismens konsekvenser. Se bare på "taber"-trilogien, og førnævnte 'Lys i tusmørket': trilogien hedder ikke sådan, fordi filmenes karakterer *er* tabere, men fordi det er sådan, de opfattes og indplaceres i samfundet. Ligeså med hovedkarakteren i 'Miraklet i Le Havre'. Han fortæller om sin ungdom som forfatter og bohème i Paris – en klar reference til sin rolle i Kaurismäkis 'Bohémeliv' (1992) – og hvor er han nu? Han lever som fattig skopudser i Le Havre, hvor han dagligt forvises fra fortovet af bitre butiksbestyrere.

I Kaurismäkis verden har kapitalismen umuliggjort hensynet til den enkelte, mens bureaukrater og smålige pengemænd står og spærrer vejen, ofte uden grund. Skopudserens kone er dødeligt syg, og med hende som med Holappa, der i 'Faldne blade' bliver ramt af et tog, ligner det, at de vil dø, men begge overlever de mirakuløst. I Kaurismäkis film kan døden overvindes, men smålige bureaukrater kan ikke. På den måde er hans film både en anerkendelse af og et brud med tidens kynisme samt en rørende insisteren på, at menneskelig anstændighed er et politisk spørgsmål, som ikke bare kan (af)løses af regler og systemer.

Om filmenes tiltagende varme og ømhed peger mod en søgen efter en svunden fortid eller håbet om en bedre fremtid, er op til beskueren, måske er det begge ting samtidig. I hvert fald er Kaurismäki vanligt kortfattet, når han selv skal forklare, hvorfor hans film er blevet varmere: "Når alt håb er ude, er der ingen grund til pessimisme". Modsætningerne lever.

Instruktørfilmografi

- Faldne blade (2023)
- Lys i mørket (2017)
- Miraklet i Le Havre (2012)
- Lys i tusmørket (2006)
- Manden uden fortid (2002)
- Juha (1998)
- Drifting Clouds (1996)
- Leningrad Cowboys Meet Moses (1994)
- Pas på dit tørklæde, Tatjana (1994)
- Bohémeliv (1992)
- I Hire a Contract Killer (1990)
- Pigen fra tændstikfabrikken (1990)
- Leningrad Cowboys Go America (1989)
- Ariel (1988)
- Hamlet Goes Business (1987)
- Skygger i paradiset (1987)
- Calamari Union (1985)
- Crime and Punishment (1983)

Arbejderklasse"-trilogien
Flygtninge"-trilogien
Flygtninge"-trilogien
Taber"-trilogien
Taber"-trilogien
De "Litterære Klassikere"
Taber"-trilogien
Verdens Værste Rock 'n' Roll-band"-filmene
Road Movie"-filmene
De "Litterære Klassikere"
De "Litterære Klassikere"
Arbejderklasse"-trilogien
Verdens Værste Rock 'n' Roll-band"-filmene
Arbejderklasse"-trilogien
De "Litterære Klassikere"
Arbejderklasse"-trilogien
Road Movie"-filmene
De "Litterære Klassikere"

Credits

Ansa
Holappa
Huotari
Liisa

Alma Pöysti
Jussi Vatanen
Janne Hyytiäinen
Nuppu Koivu

Klip
Kamera
Producere

Samu Heikkilä
Timo Salminen
Aki Kaurismäki, Misha Jaari, Mark Lwoff,
Reinhard Brundig

Manuskript
Instruktion

Aki Kaurismäki
Aki Kaurismäki

Originaltitel
Længde
Land/år

Kuolleet lehdet
81 minutter
Finland, Tyskland/2023